

Vastuvõtmise kuupäev : 31/03/2025

Anonüümseks muudetud versioon

Tölge

C-142/25 – 1

Kohtuasi C-142/25

Eelotsusetaotlus

Saabumise kuupäev:

18. veebruar 2025

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Oberster Gerichtshof (Austria kõrgeim üldkohus)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

11. veebruar 2025

Kaebaja ja kassaator:

LF

Vastustaja ja vastustaja kassatsioonimenetluses:

Pensionsversicherungsanstalt

[...]

Oberster Gerichtshof (Austria kõrgeim üldkohus) tegi töö- ja sotsiaalõigusasjade kassatsioonikohtuna [...] sotsiaalõigusasjas, mille pooled on kaebaja LF [...] *versus* vastustaja Pensionsversicherungsanstalt, [...] Viin, [...] ja mille ese on kindlustusperioodide kindlakstegemine, menetledes kaebaja erakorralist kassatsioonkaebust Oberlandesgericht Wien'i (liidumaa kõrgeim kohus Viinis) kui töö- ja sotsiaalõigusasjade apellatsioonikohtu 28. mai 2024. aasta otsuse 7 Rs 109/23k-15 peale, millega muudeti Landesgericht St. Pölteni (liidumaa kohus St. Pöltenis, Austria) kui töö- ja sotsiaalkohtu 14. septembri 2023. aasta otsust 26 Cgs 93/23i-9, kinnisel istungil järgmise

kohtumääruse:

Euroopa Kohtule esitatakse ELTL artikli 267 alusel järgmised eelotsuse küsimused:

1. Kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. septembri 2009. aasta määruse (EÜ) nr 987/2009, milles sätestatakse määruse (EÜ) nr 883/2004 (sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimise kohta) rakendamise kord, artikli 44 lõike 2 esimese lause esimest poolt tuleb tõlgendada nii, et määruse (EÜ) nr 883/2004 II jaotise kohaselt pädev liikmesriik ei võta lapse kasvatamise perioode oma õigusaktide kohaselt üldse arvesse või jätab need arvesse võtmata ainult konkreetsel juhul?
2. Kas ELTL artiklit 21 tuleb tõlgendada nii, et juhul, kui Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. septembri 2009. aasta määruse (EÜ) nr 987/2009, milles sätestatakse määruse (EÜ) nr 883/2004 (sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimise kohta) rakendamise kord, artikli 44 lõikes 2 sätestatud tingimused – nimelt **a.** et isik töötas või tegeles kõnealuses liikmesriigis ettevõtlusega kuupäevani, mil algas lapse kasvatamise periood, mida asjaomase lapse puhul arvesse võetakse, või **b.** et määruse (EÜ) nr 883/2004 (sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimise kohta) II jaotise kohaselt pädev liikmesriik on jätnud lapse kasvatamise perioodid arvesse võtmata – ei ole täidetud, kuid asjaomasel isikul on täitunud vanaduspensioni maksuma kohustatud liikmesriigis töötamise alusel kindlustusperioodid nii enne kui ka pärast lapse kasvatamise perioode, on vanaduspensioni maksuma kohustatud liikmesriik kohustatud lapse kasvatamise perioode arvesse võtma, olenemata sellest, et pärast lapse kasvatamise perioode kogunes asjaomasel isikul kindlustusperioode ka kolmandas liikmesriigis töötamise või füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemise alusel?

II. [...] [menetlusõiguslikud märkused]

Põhjendused**I. Menetluse ese ja asjaolud**

- 1 LF on sündinud 1963. aastal. Ajavahemikul 1. novembrist 1980 kuni 31. aprillini 1984 kogunes tal Austrias 30 kuud kohustusliku pensionikindlustuse staaži töötamise alusel (kutseõpilane ja töötaja) ning seejärel lisandus kuni 30. septembrini 1984 veel 5 kuud asendusperioodidena.
- 2 LFi esimene poeg sündis Austrias 23. juulil 1984. LF ja tema poeg olid kuni 30. aprillini 1985 registreeritud Austria rahvastikuregistris; sellel ajal pühendus LF eranditult oma lapse kasvatamisele.
- 3 1985. aasta mais kolis LF koos oma pojaga oma abikaasa juurde Belgia Kuningriiki (edaspidi „Belgia“), kus 15. märtsil 1986 sündis tema teine poeg.

Belgias LF ei töötanud ja pühendus kuni 1993. aastani üksnes laste kasvatamisele. Sellel ajal ei lisandunud tema (sotsiaal)kindlustusele kindlustusperioode ning ta ei saanud hüvitisi laste kasvatamise või hooldamise eest. Kuigi Belgias võib vanaduspensioni arvutamisel lapse kasvatamise perioode üldiselt arvesse võtta, siis LFi puhul neid arvesse ei võetud.

- 4 LF asus 1993. aastal (piiriala töötajana) tööle Saksamaal, kus ta töötas kuni 2013. aastani ja omandas seal töötamise alusel ühtekokku 240 kuud Saksa kohustusliku pensionikindlustuse staaži.
- 5 Alates 2013. aasta aprillist elab LF taas Austrias ja kuni 1. maini 2023 kogunes tal veel 120 kuud kohustusliku pensionikindlustuse staaži.

II. Liidu õigusest tulenevad alused

- 6 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. septembri 2009. aasta määrus (EÜ) nr 987/2009, milles sätestatakse määruse (EÜ) nr 883/2004 (sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimise kohta) rakendamise kord (edaspidi „rakendusmäärus nr 987/2009“):

„Artikkel 44

Lapse kasvatamise aja arvessevõtmine

1. *Käesolevas artiklis tähendab „lapse kasvatamise aeg“ perioodi, mis võetakse arvesse pensioni määramisel liikmesriigi pensioniseaduse alusel või mis annab lisapensioni sõnaselgelt väljendatud põhjusel, et isik on kasvatanud last, sõltumata nende perioodide arvutamiseks kasutatavast meetodist ja sellest, kas need omandatakse lapse kasvatamise ajal või kinnitatakse need tagasiulatuvalt.*

2. *Kui põhimääruse II jaotise kohaselt pädeva liikmesriigi õigusaktides ei võeta arvesse lapse kasvatamise perioodi, on selle liikmesriigi asutus, kelle õigusaktid olid vastavalt põhimääruse II jaotisele kohaldatavad asjaomase isiku suhtes sel põhjusel, et isik töötas või tegeles ettevõtlusega kuupäevani, mil nende õigusaktide alusel algas lapse kasvatamise periood, mida asjaomase lapse puhul arvesse võetakse, jätkuvalt kohustatud arvestama seda perioodi lapse kasvatamise perioodina tema kohaldatavate õigusaktide kohaselt, nagu oleks selline lapse kasvatamine toimunud tema territooriumil.*

3. *Lõiget 2 ei kohaldata, kui asjaomase isiku suhtes kohaldatakse või hakatakse kohaldama mis tahes muu liikmesriigi õigusakte isiku töö või ettevõtluse tõttu.“*

III. Riigisisene õigus

- 7 1. Üldine pensioniseadus (Allgemeines Pensionsgesetz; edaspidi „APG“):

„Õigus vanaduspensionile

§ 4. (1) *Õigus vanaduspensionile on kindlustatul pärast 65. eluaasta täitumist (korraline pensioniiga), kui pensioni määramise algtähtajaks [...] on käesoleva või mõne muu föderaalseaduse alusel täitunud vähemalt 180 kindlustuskuud, millest vähemalt 84 kuud omandati töötamise või ettevõtlusega tegelemise tulemusel (minimaalne kindlustusperiood).“*

„§ 16 [...] (3a)

Paragrahvi 4 lõikes 1 ette nähtud minimaalse kindlustusperioodi hulka arvestatakse kindlustuskuudena ASVG § 227a [...] kohased lapse kasvatamise aja asendusperioodid, mis täitusid enne 1. jaanuari 2005.

[...]

(6) Erinevalt § 4 lõikes 1 ettenähtust määratakse pensioniiga naissoost kindlustatu puhul, kellel täitub 60. eluaasta enne 1. jaanuari 2024, ASVG § 253 lõike 1 kohaselt.“

- 8 2. Üldine sotsiaalkindlustusseadus (Allgemeines Sozialversicherungsgesetz; edaspidi „ASVG“):

„Kindlustusperioodid

§ 224. Kindlustusperioodid on §-des 225 ja 226 nimetatud sissemakseperioodid ja §-des 227, 227a, 228, 228a ja 229 nimetatud asendusperioodid.“

Lapse kasvatamise aja asendusperiood ajavahemikul pärast 31. detsembrit 1955 ja enne 1. jaanuari 2005

§ 227a. (1) Lisaks võetakse kindlustatu puhul, kes tegelikult ja valdavalt kasvatas oma last (lõige 2), asendusperioodina ajavahemikul pärast 31. detsembrit 1955 ja enne 1. jaanuari 2005 kestnud lapse kasvatamise aeg Austrias arvesse pensionikindlustuse selles sambas, milles sisaldub viimane eelnev sissemakseperiood või kui selline puudub, siis esimene järgnev sissemakseperiood, maksimaalselt 48 kalendrikuu ulatuses alates lapse sünnist. Mitmike sünni korral pikeneb see tähtaeg 60 kalendrikuuni.

(2) Laps lõike 1 tähenduses on:

- 1. kindlustatu lapsed;*

[...]

(3) Kui järgmine laps sünnib [...] enne 48 kalendrikuu [...] möödumist, siis vältab see ajavahemik ainult kuni järgmise lapse sünnini [...].“

„Kindlustusperioodide ja tervist kahjustava töö perioodide kindlaksmääramine

§ 247 (1) *Pensioni maksuma kohustatud pensionikindlustusasutus määrab kindlaks Austria õigusaktide alusel arvesse võetavad kindlustusperioodid, kui kindlustatu seda taotleb. Hüvitiste taotlemise ja pensioni maksmise kohustuse kindlaksmääramise suhtes kohaldatakse mutatis mutandis § 223 lõiget 2.*“

„Vanaduspension

§ 253 (1) *Õigus vanaduspensionile on meessoost kindlustatul pärast 65. eluaasta täitumist (korraline pensioniiga), naissoost kindlustatul pärast 60. eluaasta täitumist (korraline pensioniiga).*“

IV. Poolte väited ja nõuded

- 9 LF esitas vastustajaks olevale Pensionsversicherungsanstaltile (pensioniamet; edaspidi „PVA“) taotluse määrata ASVG § 247 lõike 1 alusel kindlaks tema pensionikindlustusstaaz.
- 10 PVA tuvastas 15. mai 2023. aasta otsusega, et arvestuse alguse kuupäevaks (1. mai 2023) oli kaebajal Austria õigusaktide kohaselt kogunenud ühtekokku 162 kuud kindlustusstaazi (sealhulgas 115 sissemaksekuud töötamise alusel). Laste kasvatamise aja asendusperioodidena sisalduvad selles ainult kuud 1984. aasta oktoobrist kuni 1985. aasta aprillini.
- 11 LF esitas selle otsuse peale kaebuse, millega ta palub määrata laste kasvatamise aja asendusperioodidena kindlaks ka kuud 1985. aasta maist kuni 1990. aasta märtsini.
- 12 PVA väidab vastu, et rakendusmääruse nr 987/2009 artikli 44 lõike 2 kohaselt ei ole võimalik välisriigis täitunud lapse kasvatamise perioode arvesse võtta, kuna last kasvatati alates 1985. aasta maist Belgias ja seega liikmesriigis, kus on lapse kasvatamise perioodide arvessevõtmine põhimõtteliselt ette nähtud. Lapse kasvatamise perioode ei saa arvesse võtta ka ELTL artikli 21 alusel, kuna tulenevalt LFi aastatepikkusest töötamisest Saksamaal ei ole LFi (enam) piisavat seost Austriaga.

V. Senine menetlus

- 13 Esimese astme kohus rahuldab kaebuse. Rakendusmääruse nr 987/2009 artikli 44 lõike 2 tingimused on täidetud, sest Belgia ei võtnud lapse kasvatamise perioode (konkreetsel juhul) arvesse. Arvessevõtmisest keeldumine rikub ka ELTL artiklit 21, kuna juhul, kui elukohta ei oleks Belgiasse üle viidud, oleks kõiki lapse kasvatamise perioode Austria õigusaktide kohaselt arvesse võetud.
- 14 Teise astme kohus jättis kaebuse seevastu rahuldamata. Esimese poja Belgias kasvatamise aega ei saa arvesse võtta seetõttu, et Belgias on lapse kasvatamise perioodide arvessevõtmine põhimõtteliselt ette nähtud. Teise poja kasvatamise

aega ei saa arvesse võtta seetõttu, et poeg ei ole sündinud Austrias. LF ei saa tugineda ka ELTL artiklile 21, kuna ta ei töötanud üksnes Austrias.

- 15 LF esitas selle otsuse peale Oberter Gerichtshofile (Austria kõrgeim üldkohus) kassatsioonkaebuse, milles ta palub oma kaebus rahuldada.
- 16 PVA palub jätta apellatsioonikohtu otsus muutmata.

VI. Eelotsuse küsimuste põhjendused

1. Üldised märkused

- 17 Rakendusmääruse nr 987/2009 artiklist 97 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta määruse nr 883/2004 sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimise kohta (edaspidi „määrus nr 883/2004“) artiklist 91 tuleneb, et mõlemad määrused olid vaidlustatud PVA otsuse tegemise kuupäeval (15. mai 2023) juba kehtivad. Oberster Gerichtshofi (Austria kõrgeim üldkohus) hinnangul on need määrused seega käesolevas asjas ajaliselt kohaldatavad (Euroopa Kohtu otsus Reichel-Albert, C-522/10, punkt 26 jj).
- 18 Menetluses ei ole vaidlust ka selle üle, et rakendusmääruse nr 987/2009 artikli 44 lõike 3 tingimus ei ole täidetud, kuna LF ei ole kunagi töötanud ega tegutsenud füüsilisest isikust ettevõtjana Belgias, st liikmesriigis, kus ta oma lapsi kasvas (vt *Panhözl* teoses *Mosler/Müller/Pfeil*, SV-Komm § 227a ASVG punkt 54).

2. Esimene küsimus

- 19 Selleks et rakendusmääruse nr 987/2009 artikli 44 lõike 2 alusel oleks Austria pädev võtma käesolevas asjas arvesse LFi esimese poja kasvatamise perioode, mis täitusid LFi Belgias, peavad Euroopa Kohtu praktika kohaselt olema kumulatiivselt täidetud järgmised kolm tingimust: esiteks – lapse kasvatamise perioode ei võeta Belgias kehtivate õigusaktide kohaselt arvesse; teiseks – Austria õigusaktid olid LFi suhtes varem kohaldatavad põhjusel, et LF töötas selles liikmesriigis või tegutses seal füüsilisest isikust ettevõtjana, ning kolmandaks – Austria õigusaktid olid LFi suhtes jätkuvalt kohaldatavad põhjusel, et LF töötas või tegutses seal füüsilisest isikust ettevõtjana kuupäeval, mil algas lapse kasvatamise periood, mida Austria õigusaktide kohaselt asjaomase lapse puhul arvesse võetakse (hiljuti Euroopa Kohtu otsus *Deutsche Rentenversicherung Bund*, C-283/21, punkt 34).
- 20 Teine ja kolmas tingimus on käesolevas asjas täidetud, kuna LF oli Austrias palgatöötaja ja tegi tööd ka ajal, mil algas tema esimese poja kasvatamise periood, mida Austria õigusaktide kohaselt selle lapse puhul arvesse võetakse (1984. aasta juuli) (vt määruse nr 883/2004 artikli 11 lõige 2) (vt Euroopa Kohtu otsus *Deutsche Rentenversicherung Bund*, C-283/21, punkt 36).

- 21 Ebaselge on seevastu eespool nimetatud esimese tingimuse täidetud. Oberster Gerichtshof (Austria kõrgeim üldkohus) on seejuures tekkinud küsimus, mida tähendab rakendusmääruse artikli 44 lõike 2 esimese lause esimeses pooles sisalduv säte, et määruse nr 883/2004 II jaotise alusel pädeva liikmesriigi õigusaktide kohaselt „ei võeta arvesse“ lapse kasvatamise perioodi. Nimelt võib see tähendada ühelt poolt seda, et selliseid perioode ei võeta selles liikmesriigis põhimõtteliselt arvesse, kuna selle liikmesriigi õigusaktid ei näe lapse kasvatamise perioodide arvesse võtmist ette, või teiselt poolt seda, et neid perioode ei võeta selles liikmesriigis konkreetsel juhul arvesse, kuna asjaomane isik ei vasta selle liikmesriigi õigusaktide kohaselt sellise arvesse võtmise suhtes kehtivatele tingimustele (vt kohtujurist Jääskineni ettepanek, EU:C:2012:114, punkt 67, ja kohtujuristi Emiliou ettepanek, EU:C:2022:75, punkt 83 jj).

3. Teine küsimus

- 22 Euroopa Kohtu praktika kohaselt ei reguleeri rakendusmääruse nr 987/2009 artikkel 44 välisriigis täitunud lapse kasvatamise perioodide arvesse võtmist lõplikult, mistõttu võib selliste perioodide arvesse võtmise kohustus tuleneda ka ELTL artiklist 21 või kohtuotsustes Elsen (C-135/99), Kauer (C-28/00) ja Reichel-Albert (C-522/10) välja töötatud „piisava seose“ kriteeriumist (Euroopa Kohtu otsus Deutsche Rentenversicherung Bund, C-283/21, punkt 44; Euroopa Kohtu otsus Pensionsversicherungsanstalt, C-576/20, punkt 62). Sellest tulenevalt seab ELTL artikkel 21 liikmesriigile (A) kohustuse võtta arvesse asjaomasel isikul teises liikmesriigis (B) täitunud lapse kasvatamise perioode, kui on tuvastatud, et nende lapse kasvatamise perioodide ja sellel isikul esimeses liikmesriigis (A) kutsealase tegevuse tõttu täitunud kindlustusperioodide vahel on „piisav seos“ (Euroopa Kohtu otsus Deutsche Rentenversicherung Bund, C-283/21, punkt 46).
- 23 Kohtuotsuse Deutsche Rentenversicherung Bund (C-283/21) ja kohtuotsuse Pensionsversicherungsanstalt (C-576/20) kohaselt on „piisav seos“ alati olemas siis, kui asjaomane isik on töötanud ja teinud sissemakseid ainult ühes liikmesriigis (A) või kui asjaomasel isikul on täitunud koolitus- või töötamisperioodide alusel kindlustusperioodid üksnes selles liikmesriigis, ja seda nii enne kui ka pärast elukoha üleviimist teise liikmesriiki (B), kus täitusid lapse kasvatamise perioodid. Ka kohtuotsustes Elsen (C-135/99, punkt 26), Kauer (C-28/00, punktid 28 ja 32), ja Reichel-Albert (C-522/10, punkt 35) on rõhutatud, et asjaomased isikud olid töötanud või teinud sissemakseid üksnes (algselt pädevas) liikmesriigis (A). Nagu rõhutab kohtujurist Emiliou oma ettepanekus kohtuasjas C-283/21 (EU:C:2023:736, punkt 53), ei osutunud see tegur aga üheski kohtuotsuses ainumääravaks.
- 24 Üksnes sellele keskendumine näib olevat vastuolus ka ELTL artikliga 21, sest asjaomane isik, kes viib oma elukoha ühest liikmesriigist (A) üle teise liikmesriiki (B) ja pühendub seal üksnes laste kasvatamisele, ei saaks hiljem asuda tööle või tegutseda füüsilisest isikust ettevõtjana kolmandas liikmesriigis (C), vaid ainult algselt pädevas liikmesriigis (A), et saavutada lapse kasvatamise perioodide arvesse võtmine selle riigi õigusaktide kohaselt. Oberster Gerichtshofi (Austria

kõrgeim üldkohus) hinnangul võib see kahjustada õigust vabalt liikuda, kuna sellega võidakse asjaomasel isikul takistada selle õiguse kasutamist.

- 25 Seda tagajärge oleks võimalik vältida näiteks siis, kui „piisava seose“ tõendamisel lähtutaks määrava kriteeriumina üksnes kindlustusperioodide täitumisest liikmesriigis (A) enne lapse kasvatamist teises liikmesriigis (B). Tõsiasi, et pärast lapse kasvatamise aega teises liikmesriigis (B) asub asjaomane isik taas tööle või tegutsema füüsilisest isikust ettevõtjana või omandab kindlustusperioode algselt pädevas liikmesriigis (A), oleks sellisel juhul vaid kaudne tõend „piisavast seosest“, aga mitte selle eeldamise tingimus (vt kohtujurist Emiliou ettepanek, EU:C:2023:736, punktid 68 ja 69). Sellest lähtudes ei oleks asjaolu, et pärast laste kasvatamist Belgias töötas LF ligikaudu 20 aastat Saksamaal ja pöördus alles seejärel tagasi Austriasse, määrav, et tõendada „piisavat seost“ Austrias täitunud kindlustusperioodidega.
- 26 Kui aga seevastu pidada LFi töötamist kolmandas liikmesriigis (C), käesoleval juhul Saksamaal, asjaoluks, mis arvesse võtmist põhimõtteliselt takistab, siis tekib küsimus, kui kaua peab olema seal töötatud või tegutsetud füüsilisest isikust ettevõtjana, et „piisav seos“ liikmesriigiga (A), käesoleval juhul Austriaga, katkeks (selle ja muude probleemsete valdkondade kohta *Spiegel*, *Zeiten der Kindererziehung in einem anderen Mitgliedstaat – eine Herausforderung für die Praxis*, DRdA 2023/2 [punkt 4.1.]).
- 27 Kuna „piisavast seosest“ tulenev arvessevõtmise kohustus võib kehtida ka siis, kui laps sündis pärast teise liikmesriiki elama asumist (vt Euroopa Kohtu otsus Reichel-Albert, C-522/10, punkt 16; Euroopa Kohtu otsus Pensionsversicherungsanstalt, C-576/20, punkt 19; Euroopa Kohtu otsus Deutsche Rentenversicherung Bund, C-283/21, punktid 19 ja 20), tekib küsimus, kuidas tõlgendada ELTL artiklit 21 nii LFi (Belgias sündinud) teise poja (variant a) kui ka – sõltuvalt esimesele küsimusele antavast vastusest – esimese poja puhul (variant b).

VII. Menetluse peatamine

- 28 [...] [riigisisene õiguslik alus]

[...]

Viin, 11. veebruar 2025

[...]